

Херман Кох - „Вечерята“

Щяхме да вечеряме в ресторант. Няма да издавам в кой, тъй като следващия път вътре ще гъмжи от хора, дошли да проверят дали не сме и ние там. Серж беше запазил маса. Винаги той се нагърбва с резервациите. Ресторантът е от оня тип заведения, в които трябва да позвъниш три месеца предварително – или шест, или пък осем – междувременно им бях изгубил бройката. Самият аз никога не желая да знам три месеца в аванс къде ще ям еднокоя си вечер, но за други явно това не е проблем. Ако след няколко века историците решат да проверят докъде се е простирало малоумието на човечеството в началото на двайсет и първи век, нека просто хвърлят едно око в компютрите на така наречените „топресторанти“ – понеже по една случайност ми е известно, че тая информация се съхранява дълго. Щом предишния път господин Л. е бил навит да чака три месеца за маса до прозореца, то сега може да почака и пет за маса до вратата на тоалетната – това в подобни ресторанти наричат „управление на клиентски данни“.

Серж никога не резервира три месеца предварително. Серж резервира на самия ден; твърди, че за него това било спорт. Има ресторанти, които винаги кърят по някоя маса за хора като Серж Ломан, и въпросният ресторант е един от тия. Един от многото, бих казал всъщност. Да се зачуди човек има ли в цялата страна поне едно заведение, което да не изпада в ступор, щом долови по телефона фамилията „Ломан“. Той, естествено, не се обажда сам – секретарката му или някой от най-близките му служители го правят вместо него. „Не бери грижа – ми рече, докато разговаряхме няколко дни по-рано, – там ме знаят, ще уредя една маса.“ Просто бях попитал дали да не се чуем, ако се окаже, че няма места, и къде да отидем иначе. В гласа му от другата страна на линията се прокрадна нотка на съчувствие, едва ли не усетих как поклати глава. Спорт било.

За едно нещо няхах грам желание. Не желяех да присъствам на сцената, в която Серж Ломан ще бъде приветстван от собственика на ресторанта или от дежурния управител като стар познайник, ще бъде отведен от сервитьорката до най-хубавата маса откъм парка и ще се преструва, че това не е кой знае какво, че от дъното на душата си той винаги си е бил обикновен човек и затова се чувства най-на място сред други обикновени хорица. Ето защо му бях рекъл, че ще се видим направо в ресторанта, а не – както предложи той – в кафенето зад ъгъла. В това кафене се събираха немалко простосмъртни. Серж Ломан да пристъпи като обикновен човек, с широка усмивка, която сякаш подканя хората от народа да не прекъсват разговорите си и да се правят, че него го няма – и за това няхах желание тая вечер.

Тъй като ресторантът се намира едва на няколко преки от нашата къща, тръгнахме пеш. Затова и минахме край кафенето, в което не исках да се срещам със Серж. Бях обвил ръка около талията на жена ми; нейната длан почиваше някъде под сакото ми. На фасадата на кафенето с топла червено-бяла светлина лъщеше рекламата на бирата, която се предлагаше вътре.

– Подранихме – подхвърлих аз, – или по-точно казано: ако отидем още сега, ще е ужасно навреме.

„Жена ми“ – не бива да го използвам повече. Тя се казва Клер. Родителите ѝ я бяха кръстили Мари Клер, но по-късно Клер отказа да носи името на някакво списание. Понякога, за да я подразня, я наричам Мари. Но рядко ѝ казвам „жена ми“; само от време на време, във формални ситуации, в изречения от рода на „В момента жена ми не може да дойде на телефона“ или „Жена ми е убедена, че е запазила стая с изглед към морето“.

С Клер ценим краткия миг уединение във вечери като днешната. Сякаш все още всичко е възможно; струва ни се дори, че тази уговорка за вечеря е някаква грешка, че просто сме излезли на разходка заедно. Ако трябва да дам определение за щастие, то ще е следното:

„Щастието си е самодостатъчно, няма нужда от свидетели“. „Всички щастливи семейства си приличат, всяко нещастно семейство е нещастно посвоему“, гласи първото изречение от Толстоевата „Ана Каренина“. Бих допълнил само, че нещастните семейства – при това най-вече нещастните съпрузи в тези семейства – никога не биха се справили без външна намеса. Колкото повече свидетели, толкова по-добре. Нещастieto винаги търси компания. Нещастieto не понася тишината – не понася най-вече неловката тишина, която се възцарява, когато остане то само.

Щом ни сервираха бирите, с Клер си разменихме усмивки, осъзнавайки, че ще прекараме цяла една вечер в обкръжението на семейство Ломан, че това ще е най-приятният миг от вечерта и че оттук насетне нещата ще поемат надолу.

Нямах желание да ходя на ресторант. Не си падам по това. Уговорките за недалечното бъдеще са преддверие към ада, вечерите – самият ад. Започва се още от сутринта пред огледалото: от колебанието какво да облечеш и дали да се обръснеш, или не. Все пак всяко нещо е един вид изявление: дънките, осеяни с прорези и петна – точно толкова, колкото и изгладената риза. Ако оставиш вчерашната брада, значи, те е домързвало да се избръснеш; при двудневната брада неизменно биваш запитан дали тя не е част от някаква промяна във външния вид, а от брада на три или повече дни до пълното занемаряване стъпката е кратка.

„Добре ли си? Да не си болен?“ Каквото и да сториш, си подвластен на чуждото мнение. Дори да се избръснеш, пак ще си подвластен. Избръсването ти също е вид изявление. Вече си представяш как останалите си казват, че вечерта ще да е доста важна за теб, щом си си направил труда да се избръснеш. Всъщност обръснеш ли се, ти вече губиш с 0:1.

А и в дни като този Клер не ми позволява да забравя, че вечерта не е обикновена. Клер е по-умна от мен. Не го казвам от мекушави феминистки убеждения или за да се понаравя на дамите. Никога не бих твърдял, че жените „като цяло“ са по-умни от мъжете. Нито че са по-чувствителни или по-интуитивни, или пък че са „здро стъпили на земята“ и всякакви подобни небивалици, които – реално погледнато – по-често биват изричани от престорено съпричастни мъже, отколкото от самите жени.

Клер просто е по-умна от мен; признавам си честно, че ми отне време да го приема. През първите години от връзката ни я смятах за интелигентна, но в границите на нормалното; всъщност точно толкова интелигентна, колкото би се очаквало от жената до мен. Та нима бих издържал с някоя глупачка повече от месец? Във всеки случай Клер бе толкова умна, че и след месец продължавах да съм с нея. Та дори и сега – двайсет години по-късно.

И така, Клер наистина е по-умна от мен, но във вечери като тази тя все още търси мнението ми за това, какво да облече, кои обеци да си сложи, дали да си вдигне косата, или не. За жените обещите са нещо като бръсненето за мъжете; колкото по-пищни са украшенията, толкова по-важна и тържествена е вечерта. Клер разполага с обеци за всякакви поводи. Човек би казал, че ровенето из гардероба не е признак на висока интелигентност. За мен обаче нещата стоят другояче. Именно глупавата жена би си въобразила, че няма нужда от помощ. „Понеже какво разбират мъжете от тия работи?“, би си помислила глупавата жена, след което би направила грешен избор.

От време на време си представям как понякога и Бабет пита Серж Ломан дали е сложила подходящата рокля. И дали косата ѝ не е твърде дълга. Какво мисли Серж за еди-кои си обувки. Дали не са твърде ниски. Или пък напротив – прекалено високи.

И незабавно нещо в картината се разстройва – нещо явно не се връзва. „Не, тая става“, чувам отговора на Серж. Но удоволствието му е половинчато, видът на жена му не го интересува особено, пък и дори да надене Бабет неудачна рокля, мъжете пак ще извиват вратове след нея. Всичко ѝ стои забележително добре. „За какво ми мърмори тогава?“

Кафенето не беше лъскаво, не се посещаваше от модерни типове. „Не е куул“, би казал Мишел. Преобладаваха обикновените хора. Не непременно млади или стари, по-скоро смесица, но все пак на първо място обикновени. Такива би трябвало да бъдат всички кафенета.

Вътре беше пълно. Стояхме притиснати един към друг до вратата на мъжката тоалетна. В едната си ръка Клер държеше бира, а с пръстите на другата стискаше леко китката ми.

– Не съм сигурна – подхвана тя, – но напоследък имам усещането, че Мишел се държи странно. Или може би не странно, но не както преди. Затворил се е. Не мислиш ли?

Мишел е синът ни. Следващата седмица той навършва шестнайсет. Не, нямаме други деца. Не сме планирали да останем с едно дете, но в даден момент просто беше твърде късно за второ.

– Така ли? – отвърнах аз. – Възможно е.

Не исках да се обръщам към Клер – познавахме се твърде добре, очите ми щяха да ме издадат. Затова се престорих, че оглеждам кафенето, че съм извънредно погълнат от спектакъла на обикновените хора, вплетени в оживени дискусии. Радвах се, че бях наложил своето и че с Ломанови се бяхме уговорили да се срещнем чак в ресторанта; в мислите си виждах как Серж нахлува през летящата врата с усмивка, която насърчаваше обикновените хора да продължат заниманията си и да не му обръщат внимание.

– Той нищо ли не ти е споменавал? – попита Клер. – Имам предвид, че твоите разговори с Мишел са различни от моите. Да не би да е заради някое момиче? Нещо, което по-лесно би споделил с теб?

Трябваше да отстъпим встрани, тъй като вратата на мъжката тоалетна се отвори, заради което се прилепихме още по-плътено един към друг. Долових почукването на Клерината чаша в моята.

– Заради някое момиче ли е? – повтори въпроса си тя.

„Де да беше... – не се стърпях да си кажа. – Момичета... колко страхотно би било, колко страхотно нормално, обичайните пубертетски суетни. „Може ли Шантал/Мерел/Роус да спи у нас?“ – „Родителите й знаят ли? Ако родителите на Шантал/Мерел/Роус са съгласни, не виждам защо не. Обаче ако възнамеряваш да... да внимаваш, докато... е, сещаш се, вероятно не е нужно да ти го казвам. Нали? Мишел?“

У дома ни често-често гостуваха момичета, кое от кое по-красиво, седяха на дивана или на масата в кухнята и ме поздравяваха възпитано, щом се приберях. „Здравейте, господине.“ – „Не е нужно да ми викаш „господине“, нито пък да ми говориш на „вие“.“ При което те изричаха по веднъж „ти“ и „Паул“, но няколко дни по-късно отново преминаваха на „вие“ и „господине“.

Нерядко с тях се засичахме по телефона и докато се осведомявах дали да предам нещо на Мишел, стисках очи и се опитвах да свържа момичешкия глас от другата страна на линията (те рядко назоваваха името си, караха без заобикалки: „Мишел там ли е?“) с определено лице. „Не, няма нужда, господине. Просто джииесемът му беше изключен и затова реших да пробвам тук.“

Един-единствен път когато се прибрах, ми се стори, че ги спипвам натясно – Мишел и Шантал/Мерел/Роус – че не се бяха заяпали в The Fabulous Life по MTV така невинно, както изглеждаше на пръв поглед, че току-що се бяха откопчили един от друг и надушили пристигането ми, набързо бяха пригладили дрехите и косите си. Въобразявах си, че в руменината на Мишел има нещо, някакво разгорещаване.

Но ако трябва да съм честен, нямах ни най-малка представа дали съм прав. Може би не се бе случило съвсем нищичко, може би всички тия красиви момичета виждаха в сина ми преди всичко добър приятел: мило, доста симпатично момче, някого, с когото можеха да се появят на парти, момче, което им вдъхваше доверие точно защото не беше от оня тип младежи, които все гледаха да ти се лепнат.

– Не, не вярвам да е заради момиче – казах аз, като този път погледнах Клер право в очите.

Кривото на щастието му е, че напомня на книга, оставена разтворена на масата: ако продължавах да отбягвам погледа на Клер, тя ще усети, че има нещо – с момичетата или пък по-страшно.

– Предполагам, че е заради училището – продължих аз. – Току-що му минаха контролните, според мен е просто уморен. Май донякъде подцени единайсети клас.

Прозвучах ли убедително? И най-вече: гледах ли убедително? Очите на Клер ме изучаваха внимателно; после тя протегна ръка към яката на ризата ми, сякаш там имаше гънка, която още можеше да се изпълне, за да не се посрамя след малко в ресторанта.

Клер се усмихна и положи разтворената си длан върху гърдите ми. Усетих връхчетата на два от пръстите ѝ по кожата си, в процепа на разкопчаното най-горно копче.

– Може и така да е – съгласи се тя. – Струва ми се само, че и двамата трябва да внимаваме да не би съвсем да спре да споделя. Да не би да свикнем, искам да кажа.

– Естествено. Просто на тая възраст децата имат право на своите тайни. Като че ли не трябва да настояваме да ни разказва всичко, иначе съвсем ще се затвори.

Взрях се в очите на Клер. „Жена ми“, си помислих в този миг. Защо пък да не мога да я нарека „жена ми“? Жена ми. Обвих ръка около кръста ѝ и я притиснах към себе си. Та било то и само тая вечер. „Двамата с жена ми“, ми мина през мислите. „Двамата с жена ми бихме желали да разгледаме винената листа.“

– Защо се смееш? – любопитства Клер.

Любопитства жена ми.

Загледах се в чашите. Моята беше празна, нейната – все още почти догоре. Както винаги. Жена ми пиеше по-бавно от мен и това бе още една от причините да я обичам, тази вечер вероятно дори по-силно от друг път.

– За нищо – отговорих аз, – мислех си... мислех си за нас.

Всичко стана мигновено: в първия момент още наблюдавах Клер, още наблюдавах жена ми, навярно с преливащ от обич или най-малкото блажен взор, а в следващия вече усещах как очите ми се навлажняват.

Тъй като не желяех тя при никакво положение да забележи това, зарових лице в косата ѝ. Усилих натиска на ръката си около кръста ѝ и си поех дъх: шампоан. Шампоан и още нещо, нещо топло – „мирис на щастие“, ми хрумна.

Как ли би изглеждала вечерта, ако само допреди час бях останал да чакам долу, докато дойде време да тръгнем за ресторанта, вместо да изкача стъпалата към стаята на Мишел?

Как ли би изглеждал остатъкът от живота ни? Щеше ли мирисът на щастие, който долавях в косите на жена ми, просто да мирише на щастие, а не – както сега – на спомен от далечно минало, да ухае на нещо, което може да изгубиш за части от секундата?